



центръ

# МИШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 6.

Luni, 4. Fevruarie

1846.

## РЕФЛЕКСИ ЛА ДЕСКРИЕРА РОМЪ-НИЛОР ПРИН D. A. de Gerando.

Ла зп лок дп том I. зиче D. Герандо, къ Длѣ ка франгоз сѣмте маре сѣмпатіе кьтрь ромъні, кьчї еї сьят де ачелаш сьнѣце шї відь романікь ка шї франгозїї; ла алт лок іарьш, прекъм ам възѣт пе дларвѣтъ зїкьнд, къ де шї пої сьнтем кьзудї, дар пе вом децѣпта неапърат. Ної кз ачѣаста спънем Длѣ азктор фервїнте тѣлудьмігь пѣ пѣмаї центръ сѣмпатїїле арътате шї дларвѣтарѣа фькьтъ прип кьвїнте, чї шї маї вьртос центръ интересанта дескриере че неаѣ дат, кьреї асемѣнеа авїа пѣтѣ ешї дїп кондеїѣл алтї стрьїп. Дптрѣ адевѣр дптреага карте а Дсале рефрѣнтъ астѣдатъ векоа джвїнзїре де сьперфїчалїтате пе карѣа критїка о арвїкь асъпра скріїторїлор франгозї шї кз атѣт маї зшор асъпра кьлъторїлор. Ачѣла карѣ ва вре а вьдї пе D. Герандо де сьперфїчалїтате, се дндатѣрѣ тотдеодатъ а се окъпа сїнгѣр кз історїа, кз дрептѣл пѣвїк шї прїват, кз карактереле тѣтѣрор попарьлор шї кз тоате репортѣрїле интернаціонале дїп Трансїлванїа шї а скріе чева маї вѣп, маї некьлтїт.

Кз ачѣстѣа тотъш пѣ воїм а дптърї,

къ D. Герандо п'ар авѣа нїчї о снїнтѣ, шї кз кондеїѣл дп тот декърсѣл скріерїї пѣ іар фї рѣтѣчїт нїчї декъм; ва токма шї дп прївїнда поастрь а ромънілор ла врео дѣвъ локѣрї скьпѣ нїще жѣдекъдї шї date пѣ пѣмаї снїнтїте, чї тотдеодатъ шї перїкьлоасѣ фѣарте, карѣ де ам авѣ непорчїрѣа ка дѣтѣа сѣ ле креадѣ пѣмаї рѣзїматъ пе азкторїтатеа Дсале, пої ам рѣтѣпѣ дп препѣсѣрї преа зрѣте шї пѣчїпстїторѣ. Дпсѣ че пѣтѣ фачѣ зп кьлъторїѣ маї тѣлѣт, декът сѣ апѣче шї сѣ скоатѣ дїп ісвѣрѣ прекъм і с'аѣ дппѣртѣшїт де алдїї ачї дп патріе? Дѣчї дакѣ пої пе а-флѣм вѣтѣмадї шї джвїнзїдї кз пѣдрѣптате, пѣлпсѣарѣа поастрь де пѣдрѣапта асъпрїре пѣ каде асъпра скріїторїѣлѣї, чї асъпра челор карїї лаѣ амѣдїт.

Бїневоїторїї чїтїторї вор шї ерта астѣдатъ ачѣстор фѣї, дакѣ еле вор фї чѣвашї егѣїсте шї вор дпчѣне рефлексїїле дела сїнѣшї кїар.

† D. Герандо (кап 8) мерѣе ла Блаж, знде се дпкрѣдїнѣвѣзѣ кз преодїтѣа ромънілор знїдї зїтѣ де векоа пѣдрѣптате шї кз пѣ маї пѣртѣ дп інїмї зра націѣпалъ асъпра магїарїлор, чї се дѣ дѣпѣ е-вїнѣмїнте, рекъноскьнд, кз магїарїї, карїї де зпа мїѣ анї сьпѣт доmnї аї дѣреї пѣ

маї пот първѣ ачаастъ патріе шчл. шчл. Дар партеа чевалалтъ а преодімеі гречеші кареа н'ар фі скъпатъ de inфлѣнда стрѣпъ джкъ н'ар фі примит ачесте ідеі нѡѡ, чі еа ш'аѡ формат о партідъ ромънъ фъкъндѡшѣ зп organ дн Gazeta de Transilvania, кареа не магіарі іар пріві кѡ окі рѣі, ка не піще всърпаторі стрѣпні токма кѡм сънт прівіді тѣрчіі de крешіні, ші кѡ поі дн „некъмпѣтѣл патриотісмѣлѣ пострѣ devenim патриоді рѣі.“ Спре довадъ се чітеазъ Gazeta поастръ ші Erd. Hiradó дела 1842.

Съ не адъчет амінте, кѡ ма а. 184<sup>1/2</sup> токма не кѡнд кѡрѣеа лѣпта de лімвѣ дн patria поастръ ка ші не лѣгѡ зп мік тѣрп de Вавілон, D. Александръ Вохъдел ромън, фечор de преот ромън ші адвокат дн Клѡж кѡпоскът ші пріетін ал свѣскрісѣлѣ джкъ дін пѣріндіі пощріі, амѣдѣт нѣ шѣѡ de чіне, трѣпті зп артікол дн Erd. Hiradó асѡпрѣне, дн каре аіентѣ ла зп фелѣ de inфлѣндъ а паціеі съсеціі асѡпра фолор поастре анѣме прін ченсорі. D. Бохъдел нѣ шіа, кѡ токма не ачеле тімпѣрі газетеле поастре ста маі мѣлт сънт ченсѣра зпѣі вѣрѣат кѡпоскът вѣгѣр de паціе, зп доделепт, пѣтрѣзеторіѡ ші апѣрѣторіѡ а интереселор сале паціонале. Дар термініі Длѣі Бохъдел ші авѣ мѣлтъ амѣгѣітате дн сіне, джкът о парте маре а пѣвлѣкѣлѣ магіар термініѡ „inфлѣндъ“ дн трасе мѣлт маі de парте, адікъ токма ла Нева, ші джченѣ а креде чеѡа че се креде пентрѣ славоні, кѡ газетеле ромънещі дін Брашов ар ста сънт врео командѣ de казак. Ачаастъ каломніе зрѣтъ не кареа D. Бохъдел о арѣлѣкѣ асѡпра вѣетелор газете ромъне фѣрѣ воіа са не

невѣповате, днші кѡшѣлѣ ші пѣпъ акѡм о съмъ de мѣстрѣрѣ ші амеріндѣрѣ; спре комплімент о прімі ші D. Церандо de а са ші о лѣді дн Европа тоатѣ. — Дар че вѣ-се паре, кѡ токма не кѡнд Erdélyi Hiradó прін D. Бохъдел мѣ днvinzia de inфлѣндъ стрѣпнъ, дела Вiena сосі аічі ла Брашов о греа мѣстрѣре асѡпра газетѣі, кѡчѣ ар фі примит ші днпрѣмѣзат зпѣі артіколі вѣтѣмѣторі de „o diplomacie mare,“ кареа ші ретѣстрасе дн сѣс прекѣм се шіе ші асѡпра кѣреіа ла поі аѡ скріс de пілдъ варонѣл N. Вешелені кѡ атѣта фѣрвѣндеалѣ.

Сѣрак редактор ромънеск, деодатѣ кѡ капѣл de театрѣ ші кѡ театра de кап. Днсъ атѣта нѣ ера дестѣл.

Тот дін а. 1845 деодатѣ кѡ а D. Церандо еші фаімѡса карте а фостѣлѣ професор дн Бѣкѣреші J. A. Vaillant тітѣлатѣ La Romanie, ou histoire, langue, litterature, orographie, statistique des peuples dela langue d'or, ardaliens, valaques et moldaves, resumé sous le nom de Romains, Paris дн треі томѣрі гроасе. Че фаче D. Vaillant? Дндатѣ дн прекѣзѣлтареа са дѣпъ кѣте тоате чітеазъ ші зрѣмѣтоареа перікопъ своасѣ дінтр'ѣн кѣвѣдѣл школастик ал свѣскрісѣлѣ дела 1837 ретіпѣрїт ші дн Кѣрїерѣл de амѣе сексе. Ачелѡаш съпѣ аша: „Акѡм акѡм есте времѣа іѣвїдіі меі ромънѣ! кѡнд тѡтъ лѣмѣа ші тѡте днпѣтпѣлѣрїле веакѣлѣ пострѣ не дндеатпѣ ші воіеск съ не трезим дін сомѣл чел днделѣгат ал нещїіндеі. Шнї лѣѣдѣндѣне, алдіі дефѣімѣндѣне, зпѣі кѡ пілда, алдіі кѡ кѣвѣлѣтѣл, тоді не ацідѣ ші не днпїндепѣ съ нѣ рѣмѣнѣм маі мѣлт дн дѣрѣпт атѣпчі, кѡнд тоці аї пощріі па-

триоді пѣшеск дн щіицѣ.“ — Ка съ тѣ-  
чем, къ не ла 1837 gazeta днкъ нѣ се  
пѣскесе, приц зрмаре свѣскрїсѣл нѣ лза  
нічі о парте ла нічі о редакціе, іар кѣвѣп-  
тареа де атѣлчї о ченсѣрѣ де дѣъ орї сѣс  
лѣдатѣл вѣрват, — днтревѣм не тот  
чел не-орвїт де патїмѣ, дакъ се поате  
дескоперї атѣт дн ачеле пѣдїне кѣвїнте,  
кѣт шї дн кѣвѣптареа днтреагѣ шѣкар  
зѣврѣ де тендїнцѣ demagogїкѣ шї політі-  
кѣ, прекѣм аѣ воїт а чїті знїї не сѣпт  
рѣндѣрї. D. Vaillant нѣ се шѣлѣзмі кѣ  
атѣта. чї іарѣш ка шї алдї прїетїнї тот  
дїп кѣдет вѣрат дн том. III. ф. 210—211  
комплїменте чїостра demonїкѣ че порпї а  
не фаче шї дн врео нѣъ зече рѣндѣрї а  
gazetei, дела 1842 знде рѣгасем не ромѣнїї  
трансілванї „ка нѣ кѣтѣва съ факѣ врео  
partїдѣ нічі сѣ се деа де знеалтѣ дн прї-  
чїра, лїшѣї, чї сѣ шї кѣтѣ де треавѣ шї  
де дѣдорїуделе лор патриотїче, сокотїнд  
кѣ еї сѣвт рѣтамшї фдартѣ дн кѣлтѣрѣ,  
цехорїчї де partїде,“ — длзї афлѣ спре  
шѣтѣ дѣдѣ а редакторѣлзї gazetei, кѣ  
дн ачеле кѣвїнте ар зѣчеа зндман шѣрѣд.  
Дечї дндатѣ че зп mare вѣрват дїнтр'о  
кѣпїталѣ а їмперїлзї чїті ачесте кѣвїнте,  
дн Martie а. тр. днї шї фѣкѣ де щїре,  
кѣ ар фї преа вїне дакъ „аш рефрѣнта не  
D. Vaillant.“ Съ вѣд каре дїп ромѣнїї  
трансілванї н'ар фї прїмїт де порѣнкѣ ачел  
сѣат пѣрїнтеск дат дн термїні фѣрте се-  
рїошї. Атѣта шї маї лїпсїа, сѣ трек шї  
ка demagog дн окїї компатріодїмор шї а  
гѣверлзї, прекѣм се скоате дїп конте-  
стѣл несокотїтелор кѣвїнте а лзї Vaillant  
шї аспра mea шї аспра алтор ромѣнїї  
де літере дїп Цара ромѣнеаскѣ шї дїп  
Moldavia. Чїне маї щїе шї де зеле по-

рѣнчї енїте дн Трансілванїа дн апѣд тр.  
дїп прїчїна Блѣженїлор ва пѣтеа кѣтнѣнї  
посїдїа чеа апѣсѣтѣре дн кареа ажѣпсесем  
сїнгѣр прїп прїетїнїа знора. Дар сѣ нѣ зїт:  
D. Vaillant нѣ тѣ кѣнѣще нічі декѣм, нічі  
одатѣ нѣ неам вѣзѣт, нічі одїнїоарѣ нѣ  
неам скрїс знѣл алтѣвїа. — Мѣлте алте че  
ар фї а се маї снѣне дн матерїа де сѣс  
н'аѣ локѣл ачї, кѣчї лаѣ авѣт аїреа знде  
се кѣвїнїа. — — Съ алѣтѣрѣм лѣнгѣ о-  
пїнїа Длзї Fernando не ачѣа кѣпрїнсѣ дн  
картеа фрадїлор Arthur et Albert Schott  
тїпѣрїтѣ тот дн ан. 1845, кѣ дѣпѣ date  
дела 1844 Gazeta de Transilvania „с'ар кѣ-  
прїнде маї шѣлт кѣ репортѣрїле Молдавїей  
шї а Цѣреї ромѣнещї, декѣт ар плѣчеа  
ла оаре чїне.“\*)

Dїп ачесте пѣдїне дар центрѣ ної пре-  
серїѣсе чїтате се vede, кѣ дн ачелаш ан  
1845 ла треї скрїїторї европенї стѣм дн  
опїнїї кѣ тотѣл контразїкѣтоаре: знѣл не  
днвїнзїе де сѣпзшї ла о їнфлїнцѣ стрѣнѣ,  
ал доїлеа не фаче demagogї ромѣнїї марї,  
ал треїлеа снѣне кѣ ачѣеаш їнфлїнцѣ не  
прїгонѣще дн адеврѣ (прїп поте). Маї  
есте ачї требвїнцѣ де врезп рефрѣнт? Еѣ  
нѣ о сїмц: еї дншї ресѣфлѣ пѣрерїле сїп-  
гѣрї; дечї, qui plus probat nihil probat.  
Dorїrea поастрѣ ар фї, ка крїтїчїї пощрїї  
днкѣ сѣ нѣ фїе зпїлатералї, шї дакъ нѣ  
воїеск а не чїті газетеле дн шїр некѣр-  
нат, сѣ нѣ шї ватѣме кѣдетѣл компромї-  
тѣнд репѣмеле шї кѣзѣнд тендїнцѣ не-  
вѣнещї аколо, знде тендїнда є кѣратѣ ка  
раза сѣрелзї. Дар є ворѣва де апѣрареа  
їнтереслзї ромѣнїлор дн фїле нѣстре?

\*) Bezl Walachische Märchen 1845 Einleitung  
S. 54.

\*)

Аъ пентръ че възл монарх неаъ дървѣт пълчѣтате? Сокотѣмъ къ пѣ спре а апѣра алте интересе, чи патриотиче ши — totdeo-datъ ромънешѣ аколо, знде перомън пъл репрезентъ саъ пѣ шѣе саъ пѣ вреа ал репрезента нимѣни дн жърналістѣкъ.

Къте ва фѣ маѣ азѣт D. Cerando дн Блаж саъ пе айреа лѣкрѣрѣ сѣпърѣтоаре деспре поѣ пѣ шѣм, атѣта ведемъ къ Длѣи апѣкъ opinie фѣрте стѣнгаче деспре тепдѣнда ачестор газете дн прѣчинъ кѣмъ спѣне къ п'амъ фѣ прѣетѣни аѣ маѣгарѣлор. Дн-прѣдѣбрѣреа ачѣаста сокотѣмъ съ о деслѣ-шѣмъ къ пѣѣне date комбѣнѣторѣ.

Кѣноскът есте, къ дн dieta дела 184 1/2, а партидѣ преа лѣбералѣ, карѣа не ромънѣ кѣпѣшеа фѣрте рѣъ ста съ хотѣраскъ дн-трѣдѣчѣреа лѣмѣвѣ маѣгарѣ пѣ пѣмаѣ дн локѣл челеѣ латѣне ка дѣпломатѣкъ ши дѣ-кастерѣалѣ, чи ши дн тоате шкоалеле ши дн вѣсерѣчеле ромънѣлор дѣпѣ рѣстѣмъ пѣмаѣ де зече аѣи сокотѣт дела ачѣа фѣйтѣоасъ дѣетѣ. Колоапеле фѣлор поастрѣ сѣпѣт марторѣ, къ поѣ пѣпѣ дн ачѣл чѣас пѣ пе аместѣкарѣмъ ла чертеле маѣгарѣлор къ касѣи, чи репрѣдѣчѣамъ пѣмаѣ дн кѣнд дн кѣнд артѣколѣи злора ши а алтора дн амѣеле партиде ши — doriam а рѣмѣпѣ нестрѣлѣ. Дар кѣнд азѣрѣмъ ачѣа хотѣрѣре воѣтоаре а стрѣватѣ пѣпѣ ши дн вѣсерѣ-челе ачѣстѣѣ попор ал пострѣ атѣт де пѣѣдѣн прѣгѣтѣт пентрѣ астѣелѣз де ре-формѣ маѣ мѣлт дѣкѣт радѣкале; кѣнд вѣ-зѣрѣмъ кът де пѣѣдѣн ѣ крѣдат кѣар сѣмѣцѣл рѣлѣдеос дн-трѣвѣтѣмъ, кѣнд ромънѣи а-щѣпта врео зшѣрѣре токма дн пѣнтѣл опѣс, адѣкъ о хотѣрѣре де а се ѣнѣе мѣ-кар къте зп транслатор ромънешк ла фѣе-карѣ ѣрѣдѣкѣѣ ши дѣкастерѣ дн Трансѣл-

ванѣа, прѣн карѣи лѣѣлѣ, орѣндѣелѣе ши порѣнѣлѣ съ лѣ се факъ ши лор кѣпоскъте дн лѣмѣва сѣпѣт къ лѣптеле тамѣѣ спре а лѣ пѣтѣ пѣзѣ къ атѣт маѣ зшор: пе дн-пѣлпарѣмъ ши поѣ дѣкларѣнд, къ асѣмѣнеа дн-трѣдѣчѣре сѣлѣтоаре а зпѣѣ лѣмѣвѣ пѣкѣ-поскъте ар пѣтеа авѣа рѣсѣлтате къ тотѣл пѣфѣлосѣтоаре. Ачѣаста о фѣкѣрѣмъ дн кѣрата дѣторѣндѣ патриотѣкъ. Дн-трѣчѣеа че дѣресѣрѣ ши Блѣженѣи? Капѣтѣлѣл ка-пѣнѣчѣлор зпѣдѣ дн Блаж сѣмѣнд ши те-мѣндѣсе кѣмъ се парѣ де нѣѣе зрѣмѣрѣ фа-тале че ар пѣтѣ траѣе дѣпѣ сѣне сѣлѣка дн-трѣдѣчѣре а лѣмѣвѣ маѣгарѣ прѣн шѣкле ши прѣн вѣсерѣчѣ ла зп мѣлѣон ши дѣбъ сѣте мѣи ромънѣи трансѣлванѣ, ѣнѣ сѣат ши хо-тѣрѣндъ сѣвскрѣсе зп фѣлѣз де прѣтѣстѣдѣе еперѣѣоасъ дн кѣвса ачѣаста, пе карѣа о трѣмѣсе ла епѣскопѣл сѣѣ, карѣ се афла ла дѣетѣ, спре а о аѣѣрѣне аколо знде се вѣ-вѣне. Дн-трѣвѣ еѣ пе D. Cerando ши пе тоѣдѣ прѣетѣнѣи Dcale дн Трансѣлванѣа, фѣст-аѣ ачѣаста о манѣфѣстѣдѣе де дѣштѣнѣе дн парѣеа Блѣженѣлор асѣпра лѣмѣвѣ ма-гарѣ, саъ кѣрат пѣмаѣ о дн-пѣлѣнѣре де да-торѣе кътрѣ патрѣе ши о прѣмонѣдѣе къ-трѣ партида есалтатѣ, карѣа фѣрѣ съ се апропѣе де глоате ши съ мѣсѣре тоатѣ елѣстѣчѣтатеа прѣжѣдѣѣелор ши а opinѣлор рѣлѣѣеоасѣ ши наѣѣонале, чи пѣмаѣ дѣпѣ о теорѣе дн чѣле маѣ дѣлѣкатѣе дн аплѣва-дѣе, воѣа а рѣалѣза дн зече ачѣеа че пѣ с'аѣ пѣтѣт дн-пѣлѣнѣи дн зпа мѣѣе аѣи. Дѣѣдѣ дакъ Длѣѣ Cerando ѣаѣ ѣн-трѣт дн кап, къ газете пѣстрѣ фѣче партидѣ къ попѣи пѣ-нѣдѣ, че ва пѣтѣ зѣче де капѣтѣлѣл дн Блаж ла дн-тѣм-пларѣеа де сѣс? Ка франдоз ши ва зпѣл карѣ аѣ пѣтрѣнѣс вѣнѣшор дн по-сѣѣѣа Трансѣлванѣеѣ ва рѣкѣноаѣе, къ капо-

нічії дшї фькьрь пьмаї даторіа лор, прїн  
вртаре ва фї сіліт а да ачелаш дрепт шї  
фоїлор поастре шї а'шї скїтва опїніа кь  
тотьл. Ачі обсервьт дпкь чева. Дп ка-  
петеле тьлтора інтрї пьререа, кь жьрна-  
леле ромънещї дїн Брашов с'ар пьвлїка  
пьмаї дп интересьл ромънілор пьспїдї. Шпї  
ка ачедїа пь кьпоск нїчі прївілеціл, пе  
каре се дптемеїе пьвлїкареа ачестор фої,  
нїчі пь шїї, кь гьверпел аь хотьрѣт дп-  
датъ дела дпчепьт а се словозї кончесїе  
де газете ромънещї легате де типогра-  
фіа дїн Брашов, фьрь а ле фї ертат врео-  
датъ а трзї врео партїдъ релецеоасъ; чї  
скопьл лор е пресїпт ка, пе льнгъ пьзїре  
де неутралїтате релецеоасъ, сь се невоїа-  
сць а дпдрепга моралїтатеа попорьлї  
ромън фьрь ал дптрева ла каре вісерїкь  
шьвлъ, аї дескїде тп дрьт кьтръ о едъ-  
ваціе політїкь, фьрь а се дпвої сь факъ  
вreo партїдъ політїкь, аї арьта неапьрата  
тревзїндъ де а'шї кьлїтва лїмба, ка пе  
зна кареа о ворвеїде де зна мїїе шепте  
сѣте ані шї маї тьлт, шї ка зна кареа дї  
ва фї де орган ал кьлтреї попорьлї дп  
вісерїкь шї ла шкоалъ. Ачестеа сьлт пе  
скьрт провлетеле фоїлор поастре, їар пь  
а фаче партїде.

Дпмї адьк амінте дїн анії маї тінерї,  
пъ атьт ла Блаж, кьт шї ла епіскопїа  
пьспїтъ дїн Сїбіїс се аола вьрвадї ромънї,  
карїї аньме дндемна пе тіверїї маї вьнї,  
ка дакь п'аь апькат а дпвьда лїмба ма-  
гїарь сѣшї пе чеа немдаскь, сь теаргъ  
ла кьтаре ораш, тнде вор пьтє дпвьда  
зна дїн дбъ кь дплесїре кьт ам зїче пе  
злїдї. „Кьчї,“ зїчеа вьтрънїї пощрїї, „ро-  
пънїї карїї дореск а дпврьдїша дерегъ-  
торїї пьвлїче аь тревзїндъ неапьратъ а

дпвьда дп комїтате зпгьреще, дптре сь-  
сіме немдеще.“ Аша ворвїа вьтрънїї по-  
щрїї. Аь ера ачеста вьдїре де трь? Дар  
злтраїції дїн Трансїлванїа пь се дндестъ-  
ларь кь тп кьре фїреск ал льврьїлор, чї  
претїнсеръ о метаморфосе їте шї то-  
талъ. Ачесть апькьтрь аь спьрїат фьрте.  
Шї чїне пьртъ вїна? Ної пе спьльт ть-  
нїле; реакціа трьтъ преа фїреще де сіне,  
еа дїн дптьмпларе авє шї пїлдъ пьтер-  
нїкь дп окїї сьї пе паціа сасъ, кареа дп  
какса лїмвеї манїфестъ о дппротївїре пе-  
сте тоатъ ащептареа еперціоасъ шї пен-  
тръ дьпса богатъ де ресьлтате. Дечї да-  
кь D. Церандо пе постеще сь пь зїтьт  
кьвїнтеле в. Dіonісіе Кеменї ростїте дп  
діета трекутъ, ної дпкь трацет льзареа  
амїнте ла дрептеле шї адьк пьтрънзе-  
тьреле кьвїнте а Ес. сале графьлї Іосїф  
Телекї гьверпаторьл дьреї ростїте маї дьв-  
пьзї ла Пеща, сььтзїтоаре кьтръ вьрва-  
дїї магїарї де кьмпьт шї — кьздаре тьл-  
тъ. — — Ромънїї, вьредецї Дв., сьлт вьнї,  
еї ар шїї зїта недрптьдїле веакьрїлор, еї  
сьлт гата а дпгропа тоате дьштънїїле;  
дар сь рогъ сь дпчете прїчїнїле. —

Дпсфьршїт дакь чїнева дп прївїнда  
лїмвеї претїнде а кьпоще дїн поь пьсфїїта  
опїніе а маї тьлтор ромънї трансїлванї  
кьпоскьторї де лькьрї шї де попорьл по-  
стръ, ачешаш есе кам аша: Патрїа поа-  
стръ аре тревзїндъ де о лїмбъ вїїе дїка-  
стерїалъ шї дїпломатїкь дп локьл челеї  
моарте латїне. Каре сь фїе ачеа лїмбъ  
предомнїтоаре дп патрїе? Фїїндькь опїніа  
поастръ дп пьптъл ачеста нїчі пьпъ акъ-  
та нїчі астьзї пь о чере нїмїнї пе калеа  
констїтвціоналъ, пьъ пь нї се кьвїне а пе  
аместека нїчі а кьмпьнї дп врео парте



саѣ дн алта, чи а рѣшѣнеа стрѣне неутралї шї а лѣса ка тѣтъ прїчина съ о десватѣ шї еѣ о рѣстоарне ачеле пації, каре сънт репрезентате дн адѣнареа конститѣционалѣ а патріеї шї — съ о санкѣонезе монархѣл. Дар преведем асѣпрелї? Дрѣтѣл не стѣ дескїс кѣтрѣ адѣнанда леѣислатївѣ шї кѣтрѣ троп спре а не свѣщерне ла време кѣ кїп змїлїт шї мїністрї орї че пѣпѣ стѣре ам сїмдї. Де ачї днколо тодї ромѣнїї — афарѣ де чеї стрїкаці кѣ тотѣл карїї п'аѣ нїчї о матѣ — сънт преа дн-кредїпації, кѣ лїмба попорѣлѣї пострѣ дн шкоамеле попѣларе, дн вїсерїчї, дн вїада соѣїалѣ шї фамїліарѣ дн вечї пѣ ва пѣтеа фї алта декѣт пѣмаї чеа свѣтѣ кѣ цїаа мамеї; ачеаста е неапѣрат кондїїоналѣ прїп пѣмеросїтатеа попорѣлѣї, прїп релеѣе шї прїп фїреа лїмбеї чеа атѣт де зшѣрѣ шї дѣлче etc.

Сѣптем сїгѣрї, кѣ шї Блѣженїї дн-целешї пѣ шїѣ кѣт де D. Церандо пѣ-треск дн пѣнтѣл лїмбеї опїне асеменеа челеї скоасе ачї. Дакѣ D. скрїторїз кѣ-пошеа кѣтева епїсѣде дн преа трїстеле днтѣмплѣрї маї нѣѣ дела Блаж, пѣ не дндоїт, кѣ ар фї авѣт прїлеж а пѣтрѣнде шї дн характерѣл ачелор ромѣнїї дн о парте Дсале кам неащептатѣ, кѣ ачеа о-севїре, кѣ дѣпѣ вїневоїнда че аратѣ престе тот кѣтрѣ ромѣнїї, леар фї пофїт чеаа че леаѣ рекѣмѣндат нїще марї вѣрвадї де стат: о жѣдекатѣ полїтїкѣ тѣлт маї сѣпѣтоасѣ шї зп такт днзечїт маї вѣп шї маї делїкат де кѣт вѣдїрѣ дн челе дн зртѣ; леар фї зїс чеаа че леаѣ спѣс шї алдїї, кѣ дѣпшїї сънт богадї де теорїї прекѣт нїчї о парте алта дн ромѣнїме; кѣ едѣкаціа лор моралѣ шї релеѣеасѣ

не лѣпгѣ тоате свѣдерїле каре пѣ лїпсеск нїкѣрї дн лѣтеа чеа грандїоасѣ дн кор-рѣпдїї есте маї вѣпѣ декѣт маї ла тодї ромѣнїї чеїмалдї дн алте церї, кѣчї спр. п. нїкѣрї кѣрѣл де катехїст шї морал пѣ се днтинде не анї 14 ка аколо; їар фї лѣздат кѣ лѣкѣреазѣ пентрѣ рестаѣрареа зпор дрептѣрї вїсерїчещї шї наѣїонале, шї пентрѣ реформа шкоамелор сїмдїтѣ шї аколо маї вѣртос дн класеле де жос: днсѣ їар фї сѣѣтѣт тотдеодатѣ, ка сѣ днгрїжаскѣ фѣарте вїне а пѣшї перде кѣт-пѣтѣл нїчї не зп мїнѣт, пентрѣ-ка сѣ пѣ деа прїлеж пѣ пѣмаї воїторїлор де рѣлл пострѣ, чї кїар шї прїетїпїлор, а ле зїче чеаа де каре не мѣстрѣ D. Церандо не пої, кѣ „дн некѣтпѣтѣл патрїотїзмѣлї де вїп патрїодї рѣї;“ леар фї маї адаос, кѣ реформеле нїкѣрї пѣ се фак дн галоп, кѣ авѣсѣрїле пѣ се стїрпеск пар форсе, чї вѣ днчетѣл, кѣ такт крѣдѣторїз, дар токма пентрѣ ачеаста кѣ атѣт маї сїгѣр.

Мїшкѣрїле релеѣеѣсе ла ромѣнїї. Нѣ пѣтем гѣчї де знде ва фї пѣтѣт кѣлеѣе D. Церандо атѣтеа date тѣртѣрїсїтоаре пентрѣ порнїрї релеѣеосе днтре ромѣнїї дн монархїа авѣтрїакѣ, кѣнд пої дн алтѣ парте сѣптем конвїпшї, кѣ нїчї одатѣ сѣ-феринда конфесїонарѣ днтре ромѣнїї по-щрїї п'аѣ фост аша таре ка токма дн зї-леле поастре. Ачела каре вѣпѣще треѣтѣ-тѣл вїсерїчеї ромѣне де треї патрѣ сѣте анї шї маї вѣртос дела реформадїа лѣте-рано-калвїнѣ днкоѣче, тѣ ва дїне де тѣлѣ шї дн пѣнтѣл ачеста. Дар се аратѣ їчї ко-ло кѣте зп фѣкѣторїз де проселїдїї? Кѣнд шї ла каре попоарѣ лїпсїрѣ оаменї де а-чеїа? — Дар се хѣдеск зпїї преодї зпїдї кѣ незпїдїї не ла жѣдекѣдїї? Тодї ачещїа

кад дн есчепдіе ши регъла ценералъ есте, къ ромъніи пѣ маї сѣнт орвіи де маї painте, пентрѣ-ка съ ши спаргъ капітеле дн пѣтеле евангеліеї, кареа зиче „паче вѣѣ“ ши е стръинѣ де тоатъ вра ши чеарта: „ївѣвїдївъ зпѣл пе алтѣл.“ Дечї пѣ прїченем, кѣм поате D. Церандо днкеїе, къ Австріа къ Рѣсія се вор дѣшмъні одатъ крѣпчен сїнгѣр дїн прїчина проселїтїзмълї; декларѣм тотдеодатъ де мїнчѣвѣ ши калѣтнїе де нїмїк тот че плаче зпора а рѣспънді дн контра ромънілор, ка ши кѣм ачещїа ар траѣе кѣтрѣ о пѣтере стръинѣ. Бѣгацї де сеамъ, къ дѣшманїї скорпеск де ачестеа къ скопѣл їнфернал де а не цїне пѣрѣреа дн dїсcredїт ла гѣберн ши ла монархѣл. Тревѣе съ щїе флекарїї, къ ромънії дїн монархїа австріакъ кѣпоск преа вїне чеаа че аѣ съ ащепте дела Австріа ши чеаа че леар пѣтѣ венї де аїреа. Ної ромънії транспїванї ши бѣлѣденї авем патріе, пе кареа пеам пѣстрато дела Траїан ши пѣлѣ асѣзї; ної пѣ сѣнтем понор фѣгарїѣ ка зпїї асїацї; ачї дн патріа поастрѣ воїм ши кредем таре ши вѣртос, къ вом ажѣпде ла маторїтате полїтїкѣ ши ла дрептѣрї вїсерїчещї ши полїтїче; ної некѣм вїпеле, дар нїчї рѣл кѣпоскѣт пѣл вом скїмѣва дн вechї къ зп вїне арѣтат пѣмаї дїн о дїстанцѣ преа депѣртатъ; ної авем ши пѣлѣ акѣм атѣта есперїїндѣ пентрѣ-ка съ щїм осевї днтре лїмѣв къ нацїоналїтатеа ши днтре ремеѣе; ної сѣнтем преа сїгѣрї де зп аїат ал пострѣ мѣлт маї пѣтернїк декѣт тоате мїліонеле де ваїонете: ачела е тїмѣл ши дн тїмп маторїтатеа поастрѣ продѣсѣ прїп спїрїтѣл веакѣлї, каре пе змѣреазѣ ши пе ної ши пе рѣпеще къ сїне ка пе тѣте челелалте попѣрѣ

европене, къ каре сѣнтем кїемадї а пѣши пеапѣрат ла днсогїре ши фрѣдїетате маї стрїнсѣ декѣт орї кѣнд алтѣдатъ. Нѣ е пѣтере кареа съ пе маї потѣ префаче саѣ десѣїїнда. Тот че аѣ фост маї рѣл аѣ тре-кѣт песте пої; тот че ва маї зрѣма вор фї пѣмаї проѣе лѣсате де днсаш проведїнга спре а пе одѣлї карактерѣл. Адаогѣ ла тѣте ачестеа, къ сѣ пѣ кред съ ши ївѣвїаскѣ днсѣш елведїанѣл патріа са чеа мѣлѣтѣсѣ маї фервїнте декѣт дншї ївѣеѣе ромънѣл патріа са дн Дачїа мѣлѣтѣсѣ саѣ плапѣ тот атѣта. Дар ївѣїреа пѣлѣ акѣм дї есте маї мѣлт патолодїкѣ? Че вѣ пасѣ, еа тот есте ївѣїре ши токма къ атѣт маї днфѣлѣкѣратъ.

Авкторѣл атїїде ши днчеркѣрїле прїнцилор пѣмѣптенї дн веакѣл ал 17-леа де а не калвїні. Кредем къ пѣ вом вѣтѣма пе нїмїнї, дакѣ вом скоате ачї о вѣкатѣ дїн ачеле тїмѣзрї, сїнгѣр спре а доведї ши къ ачестеа, че кѣмплїтѣ осевїре есте днтре атѣпчї шиакѣм; съ маї траѣем ши алте днвѣдѣтѣрї. Іатѣ кѣм скрїа П. Маїор дн їсторїа тїпѣрїтѣ ла а. 1813 дн Бѣда.

Дїн кап. IV. Дѣпѣ че с'аѣ вѣгат лѣтерѣнїа ши калвїнїа дн Ардеал, прїнципїї Ардеалѣлї чеї де кредїнга калвїнеаскѣ маї пре сѣс де кѣм се поате креде,\* ) фїїнд дн парѣеа калвїнїеї рѣвнїторї, тоатѣ пеатра о мїшка, ка пе преамѣлѣл пеам ал Ромънїлор че е престе тот Ардеалѣл рѣвѣрсат;

\*) Ачестеа о зиче П. Маїор дїн прїчїнѣ, къ прїнципїл фѣндатентал ал конфесїеї реформате фїїнд „лївертатеа кондїїїнѣї“, пентрѣ кареа зичеа къ се лѣпгѣ дн контра Ромеї ши дн контра гречїстѣлї, е мїраре кѣм реформадїї (спр. п. ши дн Англіа) зїтарѣ аша лесне ачел прїнцип скрїс кѣм ам зиче пе стеагѣл протестантїстѣлї.

съм поатъ амъци ши траце къртъ крeдiнда чеа калвинеаскъ. De ачiеа Георгиѡс Ракоци принципъ Ардеалъзи сокотiнд къ нъ е къ пѣтиндъ а фаче пре ромъни съ креадъ а девъръа крeдiндеi калвинеци, de нъ се вор лъпъда de prin вiсеричiе ромънилор кърцие челе словенеци каре дикъ ле дитре вѣида ромъни ши каре дi цiеа пре ромъни дн пещииндъ ши простie десъвжршитъ; рѣдикънд типографiе нoтъ ромънеаскъ дн Бълград, кареа съ фiе сѣнт грижа калвинилор, ши тiпъриндъсе аколо кърци вiсеричеци дн лимба ромънеаскъ, къ търие поръччеа, ка преоци de ачi днаинте нъ дитр'алтъ лимбъ, фъръ нѣмаi дн лимба ромънеаскъ съ слъжаскъ литъргiа ши алте лъкръри сѣинте, саѣ дѣпъ кѣм зiк реформациi кѣвѣнтъа лъи Дѣмнезеѣ съм проповедъиаскъ, каре ера датiна а се вѣга дитре челеалте токмеле че се да повлѣи епископ а ле цiеé шчл.

Дитр'ачеа тот дiн поръчка принципъи Георгиѡс Ракоци с'аѣ тiпърит зп катехист дн лимба ромънеаскъ къ догмеле калвинеци. Дн ачел катехист дiн челе шепте таице крeзъте кѣм ле крeде вiсерика ръсъритеавъ ши апъсанъ католикъ се скоасеръ шесе, рѣтiнд нѣмаi сф. вoтез, iар къ тiнекътъра сiнгър ка о адъчере аинте, нъ ка трѣи ши сѣице а лъи Христос, се лъпъдаръ ши алтеле, кѣм чiнстiреа iкоанелор ши а моацелор, постъриле, маi тѣлте дiн слъжвеле вiсеричеци, къ лъгъргiа, деримонiе сѣинте дѣпъ тiпикъа вiсеричеi ръсъритене съвършiте се нѣтеск дикiнаре de idol, сѣперстiци ши лъкръри de нимiк, ши тоате ачестеа дитоктiторiа катехистълзи се сiмiа а ле рѣстърна къ кѣвинте dи сѣин-

теле скриптъри. Принципъа Георгиѡс Ракоци дн дипломатъ датъ мiтрополитълзи Стефан Сiмion Попалес de соворъа преоцеск, ешитъ dиn 10. Окт. 1643 ши десътъ дн 15 пѣтърi ла пѣтѣа 2 поръччече ачелъиаш мiтрополит, ка сѣс дескриѣа катехист съм дитродъкъ ла преоцие ши ла попор ши пе тiперiеа ромънъ съ о днведе дѣпъ ачелаш. Ла п. 6 i се дeтъндъ ка сф. крѣче ши iкоанеле dиn вiсерикъ съ ле цiе нѣмаi спре о адъчере аинте, iар ници дeкъм спре а ле да врео чiнстiре. Ла п. 10 мiтрополитъа е оприт, ка съ нъ вѣтезе а се дитпротиви ници дитр'ън кiп ла ачei ромъни, карii de аiреа дндeтпади ар врe съ трeакъ ла калвинiе, ници съ дитрѣтe пе попор асѣпра ачелораш, чi сѣи привiаскъ тот ка пе аi сѣи фради. Ла п. 11 i се дѣ дн грижъ а цiеé пе фiе-каре аи совор дeперал, дар хотърѣриле соворълзи ромънеаскъ съ нъ аiбъ пѣтере пѣлъ нъ ле ва примi ши сѣперiintendentъа (епископъа) калвинеаскъ, каре ши ста de фацъ ла совор ши ера нѣртат de патрѣ протопони ромъни. Ла п. 12 пе протопони сѣи алаагъ ши сѣи ашезе къ днвоiала копсiсторiази, мiтъ сiмонiакъ съ нъ iа, iар dиn дерегъторiе съ нъi поатъ скоате дeкът prin жѣдекатъ дреантъ ши формалъ, дар тот кърсѣа кавсeи съм тримiтъ спре ревiсiе ла сѣперiintendentъа калвинеаскъ. Ла п. 15 се хотърѣще даждеа че аре съ пѣтeаскъ мiтрополитъа ромънеаскъ принципъи ши каре ста дн 36 пeи сѣлватиче. Песте ачестеа мiтрополитъа фѣ оприт, ка дн парохiiе ромънеци дела Алатор, Оръцие, Хадег, Хъндѣора, Iмiа, Крiш, кѣм ши дн алте трeи парохii dиn дiстрiктъа Фъгърашълзи съ нъ кавте ници зп дрептъ ши ници зп аместек, дeкът нѣмаi пе кът дн ва ерта сѣперiintendentъа калвинеаскъ.

(Ва зрма.)